

با توجه به بررسی به عمل آمده در مورد خطاهای دارویی که در بیمارستان های استان بوشهر در سال ۹۱ و سه ماه اول سال ۹۲ به وقوع پیوسته است ابتدا خطاها بر اساس معیارهای زیر دسته بندی شد

- ۱- خطاهای دارویی که ناشی از عدم تشخیص صحیح بیمار رخ داده است. ۴٪ ۶ مورد
- ۲- خطاهای دارویی که ناشی از دادن داروی اشتباه به بیمار رخ داده است. ۴۹٪ ۸۷ مورد
- ۳- خطاهای دارویی که ناشی از روش تجویز نادرست دارو به بیمار رخ داده است. ۱۵٪ ۲۷ مورد
- ۴- خطاهای دارویی که ناشی از زمان نادرست دارو دادن به بیمار رخ داده است. ۵٪ ۹ مورد
- ۵- خطاهای دارویی که ناشی از دادن دوز نادرست به بیمار رخ داده است. ۱۳٪ ۲۳ مورد
- ۶- خطاهایی که به علت های متفرقه رخ داده است. ۱۶٪ ۲۸ مورد

**در جهت کاهش خطاهای فوق راهکارهای زیر توصیه می گردد:**

از جمله راهکارهای عملی ارائه شده در این خصوص که به نظر می رسد تأثیر بسزایی در افزایش ایمنی بیمار، پیشگیری و کاهش بروز خطاهای دارویی داشته باشد، رعایت 5right هنگام دادن دارو می باشد.

### **۱- بیمار درست Right Patient \* دو بار نام بیمار را چک کنید\***

- مشخصات بیمار را با کارت دارویی مطابقت دهید
- داروها را برای هر بیمار به صورت انفرادی آماده نمائید.
- ابتدا نام بیمار را بپرسید و سپس دارو را به او بدهید. (در صورت عدم هوشیاری و آگاه نبودن بیمار، به دستبند مشخصات شامل: نام و نام خانوادگی، بخش، شماره پرونده و ... توجه نمائید.)
- فقط به صدا زدن بیمار و شنیدن پاسخ از او اکتفا نکنید
- هنگام دارو دادن، حتماً بیمار را با نام و نام خانوادگی مخاطب قرار دهید.
- هنگام دارو دادن، یک با دیگر مشخصات بیمار را با کارت دارویی مطابقت دهید
- هیچگاه از شماره تخت و شماره اتاق برای شناسایی بیمار استفاده نمائید

### **۲- داروی درست Right Drug \* دو بار نام دارو را چک کنید\***

- Order پزشک یا تجویز کننده را به دقت بخوانید
- اگر نتوانستید خط پزشک یا تجویز کننده را کامل بخوانید با وی تماس بگیرید
- قبل از اجرای فرایند دارو دادن، از اشکال دارویی و نوع دارو آگاهی کسب نمائید، در صورت لزوم بروشور یا برچسب دارو را به دقت مطالعه کنید.

-اگر دارو جدید است و شما اطلاعاتی درباره آن ندارید، به کتب مرجع دارویی مراجعه کنید

-املاهای برخی داروها، مشابه هم می باشد، در این صورت دقت کافی داشته باشید بعنوان مثال : Clidinium C , Clindamycin; Allopurinol, Haloperidol; Lovastatin, Loratadine

-تلفظ برخی داروها مشابه هم می باشد، اگر از طریق تلفن یا صدا Order را دریافت می کنید دقت کافی نمائید . بعنوان مثال : Beclomethazone, Betamethazone; Daunorubicin, Doxorubicin

-شکل ظاهری برخی از داروها شبیه به یکدیگر است، دقت کافی داشته باشید . بعنوان مثال تشابه ظاهری آمپول آمیکاسین، کلیندامایسین، سایمتیدین و جنتامایسین و تشابه ظاهری فراورده های دارویی پتاسیم کلراید و مترونیدازول و تشابه ظاهری آمپول نیتروگلیسرین، دیازپام و کلرپرومازین.

-در صورتی که چند دارو برای بیمار تجویز شده است، هر کدام را بطور جداگانه به وی دهید.

-برچسب داروها را از نظر نام دارو، تاریخ انقضاء، روش مصرف، دوز دارو و ... با دقت مطالعه نمائید تا از اشتباه در دادن داروهای مشابه پیشگیری شود.

-برچسب دارویی را در سه مرحله ذیل با دستور دارویی مندرج در کاردکس، کارت دارویی کنترل نمائید

\*در زمان برداشتن دارو از قفسه دارویی، چیدن و آماده نمودن دارو

\*قبل از دادن دارو به بیمار

\*در بالین بیمار و در هنگام دادن دارو به بیمار

### ۳- روش درست Right Route \* دو بار روش مصرف را چک کنید\*

-داروها با روش های متعددی تجویز می شوند (خوراکی، تزریقی، موضعی و ...) فلذا بر اساس روش صحیح مصرف، آماده گردند در صورت شک، روش صحیح را بپرسید.

-با دقت بیشتری به اختصارات مربوطه (PO, SC, IM, IV و ...) توجه کنید.

-اقدامات لازم جهت تجویز دارو، روش درست را به دقت انجام دهید (تکان دادن سوسپانسیون خوراکی قبل از مصرف، رقیق سازی، مصرف درست فراورده های زیرزبانی، مکیدن، جویدن، و ...).

-برگه مشخصات که شامل نوع و حجم سرم، نام بیمار، شماره اتاق و تخت، تعداد قطرات، تاریخ و زمان شروع، تاریخ و زمان قطع، نام پرستار و ... می باشد، بر جداره سرم، چسبانده شود

### ۴- زمان درست Right Time \* دو بار روش مصرف را چک کنید\*

-دارو باید در زمان مقرر تجویز گردد

-تجویز دارو رأس زمان مقرر به ویژه در تجویز برخی داروها نظیر آنتی بیوتیک ها حائز اهمیت است

-زمان تجویز دارو را طوری انتخاب کنید که حتی المقدور با خواب بیمار تداخل نداشته باشد یا مانع خواب بیمار نشود مانند آنتی کولینرژیک ها، TCA ها . آنتی هیستامین های نسل اول.

-بعضی از داروها بدلیل تأثیر بر وضعیت همودینامیک بدن باید قبل از خواب به بیمار داده شوند مانند اولین دوز پرازوسین.

-به اثرات تداخلی داروها با تغذیه بیماران توجه شود، جهت کاهش تداخلات دارو- غذا رعایت فاصله زمانی مناسب در مصرف برخی داروها توصیه می گردد.

## ۵- دوز درست Right Dose \* دو بار روش مصرف را چک کنید\*

-مقدار تجویز شده دارو را باید با دقت تمام بخوانید، در صورت نیاز دوز درست دارو را به دقت محاسبه کنید.

-در صورتی که دارو نیاز به انفوزیون داشته باشد، مقدار دارو، غلظت لازم، محلول مناسب، سرعت انفوزیون و زمان انفوزیون هر دوز را به دقت محاسبه نمائید.

-بعضی داروها را پس از حل کردن، در دمای خاص و به مدت معین می توان نگهداری نمود. در این موارد، به بروشور دارو یا کتاب مرجع دارویی مراجعه شود.

-دفعات تجویز را مشخص کنید.

-اختصارات مربوط به دفعات تجویز دارو (STAT, BID, QD, TID, QID و ...) را به خوبی بدانید.

داروها را به دست بیمار داده و تا زمان مصرف کامل دارو بیمار را ترک نکنید (به ویژه در مورد بیماران با اختلالات روانی، کم بینا و نابینا، افراد پیر و سالخورده و بیمارانی که تعدد دارویی دارند ) و در موارد مشکوک ۱۵-۱۰ دقیقه پس از مصرف دارو، بیمار را تحت نظارت دقیق قرار دهید.

علاوه بر راهکارهای ذکر شده روش های زیر نیز جهت کاهش خطاهای دارویی توصیه می گردد:

۱- کاهش خطاهای ناشی از شباهت بسته بندی و شکل ظاهری داروها می باشد

الف- این داروها در بخش های مختلف توسط داروساز شناسایی شوندو در قفسه های جداگانه هم در داروخانه و هم در بخش ها به صورت مجزا از هم نگهداری شود.

ب- بر روی داروهایی که شباهت ظاهری دارند برچسب های جدید با رنگ متفاوت تهیه شده و نصب گردد. البته برچسب جدید باید شامل تمامی اطلاعات مورد نظر دارویی اصلی باشد

ج- داروهایی که دارای پنجره درمانی باریک و پتانسیل سرمی بالا می باشند در هر بخش و در داروخانه های به صورت جداگانه و مجهز به قفل در قفسه نگهداری شوند.

۲- برای کاهش خطاهای ناشی از اشتباه در خواندن دستور دارو و خود دارو پیشنهاد می گردد نام دارو و دستور آن در کاردکس و نسخ به صورت تایپی صورت گیرد.

۳- جهت نحوه صحیح تزریق داروها و نحوه صحیح استفاده از سرم ها (فراورده های تزریقی با حجم بالا ) و نحوه رقیق کردن داروها با سرم ها پیشنهاد می گردد:

داروهای تزریقی پرمصرف در هر بخش شناسایی شوند . در مرحله بعدی اطلاعات کاملی در مورد این داروها شامل موارد مصرف، طریقه مصرف، دوز مصرف، موارد احتیاط، موارد منع مصرف،تداخلات دارویی تهیه گردد و به صورت یک دفترچه در هر بخش نگهداری شود و در صورت امکان در بازه های زمانی مشخص موارد فوق الذکر به پرسنل آموزش داده شود و همینطور در هر بخش نیز دستورالعمل مربوط به نحوه رقیق کردن داروها و اختلاط داروها با هم تداخلات فیزیکیوشیمیایی آنها تهیه گردد و قبل از استعمال دارو توسط پرسنل مورد مطالعه قرار گیرد.